TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

DOĞAL TAŞ SEKTÖRÜ

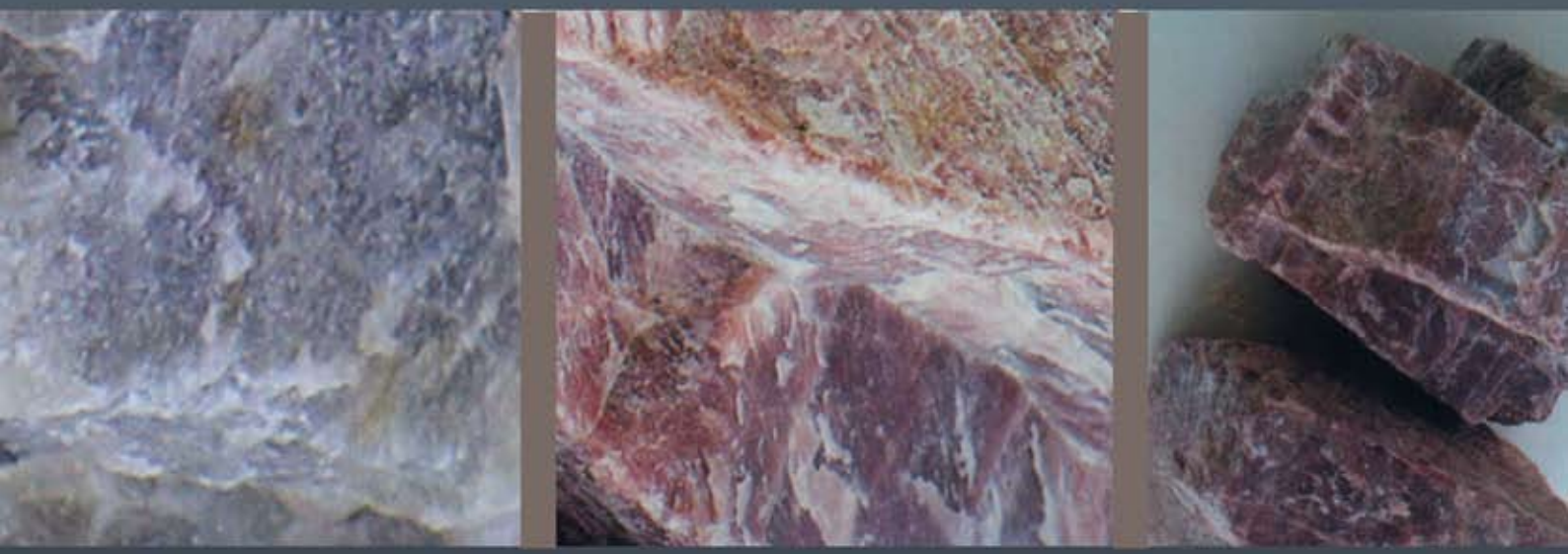

SEKTÖR RAPORLARI

İhracat Genel Müdürlüğü
Maden, Metal ve Orman Ürünleri Daire Başkanlığı

DOĞAL TAŞLAR

TÜRKİYE ÜRETİMİ

Doğal taşlar, doğadan çıkarıldıktan sonra ticari olarak işletilebilen en eski inşaat malzemeleridir. Tarih boyunca insanoğlu tarafından yapılarda ve anıtlarda güzelliği, dayanıklılığı nedeniyle kullanılmıştır. Zamanla kullanımı artan doğal taşlar günümüzde özellikle inşaat, kaplama, döşeme, heykelcilik, mezar taşı yapımı, mıcır, porselen ve cam sanayi, optik sanayi ve süs eşyası yapımında kullanılmaktadır. Doğal taş sektörü, son dönemde yeni üreticilerin de pazara girmesiyle ivme kazanan; hem ülkemiz hem de dünya ticareti için önem arz eden sektörler arasındadır.

Dünyanın en zengin mermer yataklarının bulunduğu Alp kuşağında yer alan Türkiye, 5,1 milyar m3 –13,9 milyar ton muhtemel mermer rezervine sahiptir. Bu değer 15 milyar m3 olduğu tahmin edilen dünya rezerv toplamının %33'üne karşılık gelmektedir. Türk doğal taş sektörü; çeşit ve rezerv zenginliği, sektör deneyimi, ham madde bolluğu, deniz ulaşımında nakliye kolaylığı, dinamik sektör yapısı, kullanılan yeni teknolojiler ve geniş renk skalası ile dünya doğal taş piyasasında önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de çeşitli renk ve desenlerde kristalin kalker (mermer), kalker, traverten oluşumlu kalker (oniks), konglomera, breş ve magmatik kökenli kayaçlar (granit, siyenit, diyabaz, diyorit, serpantin, vb.) bulunmaktadır.

Dünya pazarlarında beğeni kazanabilecek nitelikte doğal taş çeşidine sahip olan Türkiye'de, rezervler Anadolu ve Trakya boyunca geniş bir bölgeye yayılmıştır. Rezervlerin bölgelere göre dağılımı, Ege Bölgesi %32, Marmara %26, İç Anadolu % 11, Doğu Anadolu Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz Bölge'si %31 şeklindedir.

Sektörde yaklaşık 1.500 adet doğal taş ocağı, fabrika ölçeğinde faaliyet gösteren 2.000 kadar tesis, orta ve küçük ölçekli 9.000 atölye faaliyet göstermektedir. İstihdam edilen kişi sayısı 300.000 civarındadır. Üretimin en fazla olduğu iller; Balıkesir, Afyon, Bilecik, Denizli ve Muğla'dır. Bu bölgelerdeki üretim, tüm üretimin % 65'ini oluşturmaktadır. Ekonomik mermer yataklarının bulunduğu diğer iller ise; Bursa, Kırşehir, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Niğde, Kayseri, Artvin, Bitlis, Erzincan, Bayburt, Sivas, Tokat, Denizli, Kütahya, Eskişehir, Diyarbakır, Elazığ, Çanakkale, Konya, İstanbul ve Manisa'dır.

Ülkemizde 80'nin üzerinde değişik yapıda, 120'nin üzerinde değişik renk ve desende mermer rezervi belirlenmiştir. Uluslararası piyasada en tanınmış mermer çeşitleri; Süpren, Elazığ Vişne, Akşehir Siyah, Manyas Beyaz, Bilecik Bej, Kaplan Postu, Denizli Traverten, Ege Bordo, Milas Leylak, Gemlik Diyabaz ve Afyon Şeker'dir. Uluslar arası pazarda bilinen bu mermer çeşitlerimizin dışında, son dönemde kayrak taşı, dere ve deniz aşındırması ile oluşmuş çakıl taşları ve tüfler de dış ticaretimizde öne çıkan doğal taş çeşitleridir.

Türk mermeri, farklı renk skalası ve kalitesiyle dünyanın pek çok ülkesinde, dünyaca tanınmış mekanlarda kullanılmaktadır. Vatikan'ın en önemli kiliselerinden biri olan Saint Pierre kilisesinin girişindeki sütun ve kaplamalarda Afyon İscehisar mermerleri kullanılmıştır. ABD'de Beyaz Saray'da yetkililerin basın açıklamaları yaptıkları alanda kullanılan mermer Elazığ'da üretilen Elazığ Vişne'dir. Alman Parlamentosu, Fransa Parlamentosu ve ABD Temsilciler Meclisi Elazığ vişnenin kullanıldığı diğer mekanlardır. Dünyanın en önemli eğlence merkezlerinden Disneyland'da 18 bin metrekare Türk mermeri yer alırken; dünyanın dört bir yanındaki pek çok lüks otelin ıslak zeminlerinde Türk mermeri tercih edilmiştir.

© Türkiye Cumhuriyeti-Ekonomi Bakanlığı, 2012

Sektör; yüksek ihracat potansiyeli, iç piyasa tüketimi, doğal taş makineleri üretimi ve ihracatı ile Türkiye ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle son dönemde mermer üretiminde, klasik mermer üretim yöntemlerinin değişmeye başlaması, nitelikli işgücü ve ileri teknolojiye dayanan modern üretim yöntemlerinin daha çok kullanılmaya başlanması, büyük firmaların yapmış oldukları yatırımlarla birlikte bütünleşmiş üretim yapan tesislerin de devreye girmesiyle işlenmiş mermer üretiminde büyük artış kaydedilmiştir. Uygulanmaya başlanan modern ocak üretim yöntemleri ve son teknikler sayesinde rekabetin çok yoğun olduğu dünya doğal taş pazarına uygun üretim ve pazarlama yapabilecek ürünler hazırlayan tesis sayımız artmıştır. Türkiye dünya doğal taş üretiminde lider on büyük üreticiden biri konumuna gelmiştir.

Üretimin tamamına yakın kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de yıllık doğal taş üretimi 11,5 milyon ton civarında olup işleme tesislerinin toplam plaka üretim kapasitesi 6,5 milyon m2 civarındadır.

Doğal taşlar grubunda mermerden sonra ikinci önemli doğal taş granittir. Plütonik magmatik kökenli bir kayaç olan granit, asidik bir bileşime sahiptir. Grinin çeşitli tonlarında renklere sahip olan granitler, genellikle dış kaplama ve yer döşemesinde kullanılmaktadır. Özellikle inşaat sektöründe kullanılan granit, iyi cila alma, renk çekiciliği ve sağlamlığı sayesinde aynı zamanda figür işlemeciliğinde de kullanılmaktadır. Önemli rezervler Ordu, Rize, Trabzon, Balıkesir, Kırklareli, Kırşehir, Bolu, İzmit, Çanakkale ve İzmir'de bulunmaktadır. Parlak görünümü ve dayanıklılığı ile genellikle gelişmiş ülkelerde tercih edilen granitin kullanımı son zamanlarda ülkemizde de yaygınlaşmaya başlamıştır.

Doğal taşlar konusunda son dönemdeki önemli gelişme de 89/106/EEC sayılı "İnşaat Malzemeleri Direktifi" kapsamındaki CE işareti uygulamasıdır. İlgili direktif kapsamında iç ve dış cephelerde; yer ve duvar kaplaması amacı ile kullanılan mermer ve diğer doğal taşlarda CE işareti alma zorunluluğu getirilmiştir.

TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARET

İhracat

1985 yılında Maden Kanunun kapsamına alınan mermer sektörü, bu dönemden sonra farklı bir sürece girmiştir. Sektöre yapılan yatırım sayısının artması paralelinde ihracat potansiyelinin artmasına olanak sağlamıştır. Mermer ihracatı her yıl bir önceki yıla göre artarak devam etmiş ve 2006 yılında 1 milyar dolar sınırını geçmiştir. 2007 ve 2008 yıllarında doğal taş ihracatı artış eğilimini devam ettirmiştir. Ancak 2009 yılında, 2008 yılı dünya ekonomik krizi ve buna bağlı olarak inşaat sektöründe yaşanan ciddi duraklamaya bağlı olarak ihracat %12 oranında azalarak 1,23 milyar dolara gerilemiştir. 2010 yılında sektör ihracatı %21 artarak 1,6 milyar dolara yaklaşmış ve kriz öncesi seviyelerinin üzerine çıkmıştır. 2011 yılında ise doğaltaş ihracatı bir önceki yıla göre %6,6 artarak 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 200 farklı ülkeye ihracat yapılan doğal taş ticaretinde Çin, ABD, Irak, Suudi Arabistan ve İngiltere ihracatımızda ilk sıralarda yer alan ülkeler olmuştur.

Türkiye Doğal Taş İhracatı Ülke Dağılımı (Milyon ABD $)

Ülkeler	2009	2010	2011	2010-11 Değişim (%)	2011 Pay (%)
Çin	352,6	595,0	635,4	6,8	38,2
A.B.D.	207,7	218,8	236,3	8,0	14,2
Irak	33,0	71,2	81,7	14,7	4,9
Suudi Arabistan	43,2	45,8	62,5	36,3	3,8
İngiltere	51,1	47,9	45,7	-4,5	2,7
Kanada	33,1	44,8	43,2	-3,5	2,6
Fransa	26,2	32,4	42,3	30,6	2,5
Hindistan	34,7	44,2	37,5	-15,2	2,3
İsrail	26,3	31,0	35,2	13,7	2,1
B.A.E.	26,0	22,2	29,3	32,1	1,8
Rusya federasyonu	11,8	17,9	28,2	58,1	1,7
Almanya	21,4	21,8	27,0	23,6	1,6
Suriye	19,4	23,9	25,1	5,1	1,5
Azerbaycan	20,5	17,7	24,7	39,7	1,5
Avustralya	15,9	16,8	22,2	31,8	1,3
İtalya	19,4	18,9	18,4	-3,0	1,1
Tayvan	13,1	12,1	17,7	46,2	1,1
İspanya	18,4	17,4	16,7	-3,7	1,0
Türkmenistan	17,1	20,7	15,3	-26,2	0,9
Singapur	7,2	6,8	10,5	53,1	0,6
İlk 20 Ülke Toplam	998,2	1.327,4	1.455,0	9,6	87,5
Toplam	**1.232,4**	**1.560,2**	**1.663,7**	**6,6**	**100**

Kaynak: TÜİK

2011 yılında doğaltaş ihracatımızda en önemli katma değer, %49'luk pay ile işlenmiş mermer ve travertene aittir. Doğaltaş ihracatımızın 814 milyon doları işlenmiş mermere, 688 milyon doları blok mermer ihracatına, 161 milyon doları ise granit ve diğer sert taşların ihracatına aittir. İşlenmiş mermer ihracatında en önemli pazar, ihracatımızın %28'ini oluşturan ABD olmuştur. ABD'yi sırasıyla %9'luk payla Irak, %7'lik payla Suudi Arabistan takip etmiştir. İngiltere, Kanada ve Fransa diğer önemli işlenmiş ürün ihraç pazarları olmuştur.

Türkiye Doğal Taş İhracat Değerleri (Miktar: ton, Değer: 1000 ABD $)

	2009		2010		2011	
Ürünler	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Blok mermer	2.931.546	424.815	4.259.704	642.603	4.466.682	688.393
İşlenmiş mermer	1.392.664	700.365	1.589.045	771.618	1.684.611	813.896
Blok granit	143.173	10.226	187.969	9.800	441.744	14.939
İşlenmiş granit	12.660	7.786	5.930	4.594	7.604	5.958
Diğerleri	381.279	89.179	572.544	131.590	611.968	140.551
Toplam	**4.861.322**	**1.232.371**	**6.615.193**	**1.560.204**	**7.212.609**	**1.663.736**

Kaynak: TÜİK

Ham plaka ve blok mermer ihracatın artış gösterdiği bir ürün grubudur. Bu ürünlerin 2011 yılı ihracatı, %7'lik artışla 688 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Çin, toplam ham blok mermer ihracatında %82'lik değerle ilk sırada yer almış; bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (%4), Suriye(%3) ve Tayvan(%2) ve İtalya(%1) izlemiştir.

© Türkiye Cumhuriyeti-Ekonomi Bakanlığı, 2012

2011 yılında, 24 milyon dolarlık granit ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bu ürünlerde en önemli alıcı ülkeler Almanya, Rusya Federasyonu ve İsviçre olmuştur. Granit, ihracatı yeni gelişmekte olan bir sektör olmakla beraber bu alandaki yatırımların artmasıyla, ihracat değerlerinde de artış beklenmektedir.

Alt Ürünler İtibarı ile Türkiye'nin Doğal Taş İhracatı (Milyon ABD Doları)

GTİP NO	Tanım	2009	2010	2011	2011 Yılında İhracat Yapılan Ülkeler ve Payları (%)
2514	Ham Kayağan Taşı	0,5	0,4	0,2	İtalya(64), Japonya (9), Almanya(5), Polonya(5), İsrail (4)
2515	Ham Mermer-Traverten	471,3	726,4	770,5	Çin(82), Hindistan(4), Suriye(3), Tayvan(2), İtalya(1)
2516	Blok Granit	15,7	16,6	23,9	Almanya(40), Rusya Federasyonu (28), İsviçre(9), İtalya (5), Hollanda (4)
6802	İşlenmiş Doğal Taşlar	742,1	813,7	863,9	ABD(27), Irak(9), Suudi Arabistan(7), İngiltere (5) Kanada(5)
Toplam		**1.229,6**	**1.557,0**	**1.658,5**	

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de doğal taş sektörünün tanıtımı için her yıl ihtisas fuarları düzenlenmektedir. 2012 yılında düzenlenecek fuarlar şunlardır;

- "Marble 18. İzmir Uluslararası Doğaltaş ve Teknoloji Fuarı"
  21-24 Mart 2012, İzmir

- "Natural Stone 2012, Uluslararası Mermer, Doğal Taş Ürünleri ve Teknolojileri Fuarı"
  18-21 Ekim 2012, İstanbul

- Stone Eurasia 2012, Doğaltaşlar, Mermer Üretim ve İşleme Teknolojileri Fuarı
  29 Ağustos – 01 Eylül 2012, İstanbul

İthalat

Son yıllara kadar doğal taş ithalatımız, ihracatta görülen artışın aksine ya sabit kalıyor ya da çok az artış gösteriyordu. Özellikle Çin'den yapılan ithalatın artmasıyla beraber doğal taş ithalatı da artmaya başlamıştır. Ancak bu durum 2008 yılındaki ekonomik krizin etkisiyle, 2009 yılında azalış yönüne dönmüştür. 2009 yılında doğal taş ithalatı bir önceki yıla göre miktar bakımından %16, değer olarak %12 azalmıştır. 2010 yılında doğaltaş ithalatımız tekrar artış göstermiştir. 2011 yılında ise bir önceki yıla göre %21 artış gösteren doğaltaş ithalatımız 215 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Doğaltaş ithalatımızda, en önemli pay %85'lik paya sahip olan işlenmiş granit ve %6'lık paya sahip olan blok granite aittir. Doğal taş alımı yapılan ülkeler arasında Çin, Hindistan, İspanya ve İtalya ilk sıralarda yer almıştır.

Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Doğal Taş İthalatı (Miktar: ton, Değer:Bin ABD Doları)

	2009		2010		2011	
Ürünler	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Blok mermer	1.848,8	413,4	4.004,4	1.129,0	3.860,7	912,2
Blok granit	58.890,6	9.589,3	35.231,8	6.654,8	18.202,6	3.169,0
İşlenmiş mermer	10.903,5	9.482,2	17.274,6	14.877,4	23.104,5	19.431,2
İşlenmiş granit	223.946,0	127.587,7	265.702,2	150.769,9	323.632,7	186.303,7
Diğer taşlar	22.115,3	5.640,4	15.472,1	4.834,4	15.590,1	5.149,6
Toplam	**317.704,1**	**152.713,0**	**337.685,1**	**178.265,4**	**384.390,6**	**214.965,7**

Kaynak: TÜİK

Dünya Üretimi

Dünya genelinde doğal taşların yapı ve dekorasyon malzemesi olarak kullanılmaya başlanması dünya doğal taş üretiminin artmasına neden olmuştur. Özellikle son on yılda görülen artış, kazanım ve işleme teknolojisindeki gelişmelere paralellik göstermektedir. Giderek daha mükemmel hale getirilen işleme teknikleri ile taş, kolay ve ekonomik olarak istenen şekilde işlenmekte ve yeni kullanım alanları bulmaktadır.

Doğal taştan malzemelerin mimar ve tasarımcılar tarafından daha fazla tercih edilmesi dünyadaki tüketici sayısının artmasına neden olmuştur. Önemli ölçüde düşen piyasa fiyatları, ekolojik ve estetik görünümlü malzemelere olan ilginin artması da tüketimin artmasına yardımcı olmuştur. Uzmanlar gelecek yıllarda bu gelişmenin süreceği tahmininde bulunmaktadırlar.

Dünya doğal taş rezervleri incelendiğinde Alp-Himalaya kuşağı içinde kalan Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, İran, Pakistan gibi ülkelerde karbonatlı kayaç (mermer, kireçtaşı, traverten ve oniks) rezervlerinin fazla olduğu görülmektedir. İspanya, Norveç, Finlandiya, Ukrayna, Rusya, Pakistan, Hindistan, Çin, Brezilya ve Güney Afrika'da ise işletilebilir magmatik kayaç (sert taş) rezervlerinin yoğunlaştığı dikkati çekmektedir.

Asya kıtasında başta Çin olmak üzere, Hindistan, İran önemli üretim potansiyeline sahip olan ülkelerdir. Avrupa kıtasında ise İtalya, İspanya, Türkiye ve Portekiz doğal taş üretiminde ve ticaretinde söz sahibi ülkeler arasındadır.

Dünya Ticareti

2010 yılında dünya doğal taş ihracatı bir önceki yıla göre %14 artarak 13,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu değerin yaklaşık 3,7 milyar doları ham-blok taş ihracatına, 10 milyar doları ise işlenmiş ürünlere aittir. Çin, İtalya, Türkiye, Hindistan ve Brezilya her iki ürün grubunda da önemli ihracatçı ülkeler olmuştur. 2010 yılında dünya ham-blok mermer ürün ihracatında Türkiye toplam ihracatın %34'ünü gerçekleştirerek ilk sırada yer alırken; İtalya %16'lık ihracatla ikinci sırada yer almıştır. İtalya'yı sırasıyla İspanya, Mısır ve İran izlemiştir. Dünya işlenmiş doğal taş ihracatında ise ilk üç sırayı Çin (%39), İtalya(%16), Hindistan (%8) paylaşmıştır. Türkiye ise %8'lik payla işlenmiş doğaltaş ihracatında 4. sırada yer almıştır.

Dünya doğal taş ithalatı ise 2010 yılında 13,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu değerin 4,4 milyar doları ham-blok taş ithalatına, 9,3 milyar doları ise işlenmiş ürün ithalatına aittir. Önemli ithalatçı ülkeler ham-blok taş ithalatında Çin, Hindistan ve İtalya olmuştur. Dünya işlenmiş doğal taş ithalatı 2010 yılında %14'lük artış göstermiştir. Bu

gruptaki en büyük alıcı %23'lük değerle ABD olurken; Güney Kore(%9), Japonya (%8) ve Almanya(%5) diğer önemli alıcılar olmuştur.

Dünya Doğal Taş İhracatı (Milyon ABD $)

GTİP NO	Tanım	2008	2009	2010	2010 Yılında Başlıca İhracatçı Ülkeler ve Payları (%)
2514	Ham Kayağan Taşı	94	68	76	Hindistan(29), Fransa(17), İspanya(12), Çin(7),Rusya Federasyonu (5)
2515	Ham Mermer-Traverten	1.873	1.908	2.151	Türkiye(34), İtalya(16), İspanya(13), Mısır(8), İran(7)
2516	Ham-Blok Granit	1.711	1.340	1.511	Hindistan(34), Brezilya(14), Norveç(6), G.Afrika(4), Belçika(4)
6802	İşlenmiş Doğal Taşlar	10.846	9.141	10.040	Çin(39), İtalya(16), Hindistan(8), Türkiye(8), Brezilya(6)
Genel Toplam		**14.525**	**12.457**	**13.778**	

Kaynak: International Trade Center(ITC)-Trade Map

Dünya Doğal Taş İthalatı (Milyon ABD $)

GTİP NO	Tanım	2008	2009	2010	2010 Yılında Başlıca İthalatçı Ülkeler ve Payları (%)
2514	Ham Kayağan Taşı	109	73	78	Fransa(18), İngiltere(12), İtalya(11), Almanya(8), Belçika(4)
2515	Ham Mermer-Traverten	1.890	1.681	2.384	Çin(62), Hindistan(5), İtalya (5), Tayvan (4), Libya(3)
2516	Ham-Blok Granit	2.395	1.749	1.975	Çin(38), İtalya(13), İngiltere(7), Tayvan(6), İspanya(4)
6802	İşlenmiş Doğal Taşlar	10.651	8.545	9.255	ABD(23), Güney Kore(9), Japonya(8), Almanya(5), Kanada(3)
Genel Toplam		**15.045**	**12.050**	**13.693**	

Kaynak: International Trade Center(ITC)-Trade Map

KAYNAKLAR

- International Trade Center (ITC) Trade-Map(www.trademap.org)
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, (http://www.dpt.gov.tr)
- Türkiye Doğal Taş Sektörünün Güncel Değerlendirmesi, YÜZER, E.-ANGI, S., 2008
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- Türkiye Mermer Doğal Taş ve Makineleri Üreticileri Birliği-TÜMMER(www.tummer.org.tr)

© Türkiye Cumhuriyeti-Ekonomi Bakanlığı, 2012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Adres: T.C. Ekonomi Bakanlığı
İnönü Bulvarı No:36 06510 Emek / ANKARA
Telefon: +90 312 204 75 00
www.ekonomi.gov.tr
http://blog.ibp.gov.tr
Çağrı Merkezi: 444 43 63